

FAMILIA MINOVICI ȘI PRIMUL MUZEU BUCUREȘTEAN DE ARTĂ POPULARĂ

Adrian MAJURU

Pentru istoria medicinei românești moderne, familia Minovici poartă calitatea de întemeietori și ctitori. O biografie completă a acestei vechi familii nu s-a redactat, iar între puținele lucrări, axate îndeosebi numai pe cele trei personalități științifice care au creat renumele familiei, frații Mina, Ștefan și Nicolae Minovici, amintesc: „Frații Minovici” de N. Ioanid și B. Angelescu (Editura Științifică, 1970, București) și „I. M. L. 'Prof. Mina Minovici' în pragul unui secol de activitate”, sub redacția Prof. Dr. Moise Terbancea, (București, 1982).

O biografie a familiei Minovici este importantă, atât din perspectiva evoluției istorice a științei românești moderne, cât și din perspectiva modului în care o familie modestă la început, de clasă mijlocie, reușește printr-un efort susținut să se realizeze social și spiritual, prin mijloace proprii, într-o societate în curs de modernizare, dar care reușea totuși să ofere posibilități multiple de afirmare.

Traseul social al familiei Minovici, începând cu mijlocul veacului al XIX-lea, nu se deosebește foarte mult de traseul altor familii din burghezia mijlocie sau chiar mică, către afirmare, pe calea nu foarte ușoară a profesiunilor libere, atât de necesare societății românești aflată în curs de modernizare.

Demersul de față încearcă prin mijloace modeste - ca surse istorice - să reconstituie, pe de o parte evoluția familiei Minovici, axată pe reușitele celor trei frați amintiți mai sus, iar pe de altă parte să reliefeze și cadrul general,

al societății românești urbane, în care familia burgheză face trecerea de la vechi la nou.

Societatea românească intră într-un amplu proces de modernizare, îndeosebi cu primul deceniu al veacului al XIX-lea. Centrele acestui efort erau orașele, care întotdeauna urmau modelele exportate de centru-orașul capitală, care, la rândul său, importa modelele culturale moderne din centrele similare europene, de regulă Paris, Berlin și Viena.

Pentru România modernă, Bucureștii au fost dintr-un început centrul urban și cultural cel mai bine conturat și cel mai atractiv spațiu cosmopolit, propice afirmării. Către mijlocul veacului al XIX-lea, întâlnim aici și în orașele mijlocii și mici ale Țărilor Române și, ulterior, României moderne, o societate multiethnică, variată ca pregătire și profesiuni. Cum se desfășura viața unei familii de liberi profesioniști în Bucureștii acestei perioade? Câteva repere interesante le-a relevat pictorul secui Barabas Miklos, care a vizitat Bucureștii, între 1831-1833. El descrie o serie de familii de origine etnică diferite (italiene, grecești, ș.a.), care își câștigau existența prin prestarea unor profesiuni libere (doctori, farmaciști, spișeri, negustori). Copiii lor știau de regulă trei limbi: cea maternă, cea de salon (greaca, sau ulterior franceza) și, desigur, românește. Adeseori, acesteia i se adăuga încă o limbă de circulație (engleza sau germana), sau limba doicii care, de cele mai multe ori, venea din secuime. Între domeniile cultivate în familie, prin lecții particulare, sunt amintite lecțiile

de pian și desen. Cam acesta era nivelul unei familii mic burghize, fără un venit liniștitor.¹

Printre noii locuitori ai Bucureștilor și ai altor orașe românești, erau și vlahii balcanici, îndeosebi cei veniți din Macedonia și Epir. Cu mijlocul veacului al XIX-lea, numărul acestora este în creștere, pe fondul repetatelor crize interne ale statului otoman și constituirii tinerelor state balcanice moderne. Ambele situații îngreădeau realizarea vlahilor balcanici, astfel încât mulți au preferat să vină în România. În cadrul acestui proces se află și începutul familiei Minovici.²

Între primele valuri de vlahi macedoneni care au sosit în Țara Românească, pe fondul războiului ruso-otoman din 1806-1812, a fost și un tânăr „neguțător de vite”, originar din orașelul Tetovo din Macedonia sârbească. Numele său era Ștefan Mina. Cum pașaportul său fusese eliberat de autoritățile sârbești - care începuse deja politica de schimbare a numelor celorlalți comunități etnice din noile teritorii anexate de la turci - numele de Mina fusese schimbat în Minovici. Așadar, Ștefan Minovici se decide să rămână în Muntenia, pentru a se ocupa de negoțul său. Pentru început s-a stabilit la Craiova, unde se va căsători cu o olteancă ce îi va da patru băieți, care vor urma școala grecească - așa cum cerea moda la acea vreme. Cel de-al doilea fiu, pe nume Ștefan, va fi în centrul atenției noastre.

Către mijlocul veacului al XIX-lea, câmpul de activitate al negustorului de vite Ștefan Minovici se diversifică, cormercializând cai în Austria și Prusia. Cu timpul, se va dedica aproape exclusiv comerțului cu cereale, drept pentru care se va muta cu întreaga familie în portul dunărean al Brăilei, de unde exportul de cereale se realiza mai lesne. Treptat, cei patru băieți se vor integra în comerțul tatălui lor, mai puțin Ștefan, a cărui fire meditativă l-a

îndepărtat de la astfel de ocupații. Acesta se va căsători cu o brăileancă, Sofia Haliu, „văduvă tânără cu un copil”, și se va desface de tovărășia cu frații săi - după decesul tatălui - mutându-se cu întreaga familie la Râmnicu-Sărat (în mahalaua Vatra), după ce și-a luat „partea de avere ce i se cuvenea”.

Deși nu făcea negoț și nici politică, Ștefan Minovici a fost ales primar al urbei Râmnicu Sărat. Din cei 13 copii, au supraviețuit doar nouă: șase băieți și trei fete, dintre care primii trei băieți, Mina, Ștefan și Nicolae, vor da dovadă de foarte mult talent și tenacitate în a-și atinge scopurile. Asemeni tatălui său, Ștefan Minovici se va stinge din viață prematur, în 1876, nereușind să se bucure de reușitele copiilor.

Desigur, un târgușor ca Râmnicu Sărat nu era foarte potrivit pentru desăvârșirea educației și afirmarea liberală pe care fiii lui Ștefan Minovici au încercat-o după clasele primare. Atenția lor s-a îndreptat către București.

Suntem în deceniul opt al secolului trecut. România se afla în plin proces de modernizare; de ceva ani avea o constituție liberală, modernă, de valență europeană; o elită culturală puternică aflată în continuă afirmare și integrare europeană; de aproape douăzeci de ani existau centre universitare la Iași și București. După câștigarea independenței la 1878, societatea românească era pe deplin liberă să se dezvolte în virtutea cerințelor sale imediate. Sistemul de învățământ și burse începuse să funcționeze cu tot mai puține sincope, iar promovarea valorilor tinere era un punct de reper important al societății românești.

Bucureștii cunoșteau efervescența unui oraș cosmopolit, încărcat cu toate valorile unei societăți moderne, preluate și adaptate în salturi îndeosebi după 1848. Se construiau bulevarde moderne - după axa nord-sud se lucra la

¹ Adrian Majuru, Barabas Miklos - un cetățean al Mitteleuropei în Bucureștii începutului de veac XIX, în *Materiale de Istorie și Muzeografie*, MMB, vol. XIII, 1999, București, p.110-116; Barabas Miklos es a XIX. század eleji Bukarest, A HET, 21 ianuar 1999, p.8

² Despre migrația popoarelor balcanice în București a se vedea între altele; Cornelia Papacostea Danielopolu, *Comunitatea grecească din București; Citadelă*, an IV, nr.1-4 (20-23) 1999, Cerașu - Prahova, pp.91-101; Elena Siupiur, *Bucureștii, centru cultural, economic și politic al mișcării de emancipare a bulgarilor în secolul al XIX-lea*, *idem*, pp.102-106; Cristia Maksutovic, *Comunitatea albaneză din București la sfârșit de secol XIX și început de secol XX*, *idem*, pp.114-118; Csorban Ferenc, *Bucureștii, oraș multiethnic*, *idem*, pp.75-88; Adrian Majuru, *Modernitate vs. multiculturalitate în Bucureștii epocii moderne 1848-1948*, *Alterra*, an.V, vol.12, Tg.Mures, decembrie 1999, pp.143-169

³ Despre modernizarea societății bucureștene s-a scris mult în istoriografia românească modernă. Pe acest domeniu istoriografic, amintesc selectiv lucrările: Neagu Djuvara, *Între Orient și Occident. Țările Române la începutul epocii moderne: 1800-1830*, Humanitas, 1995, București; Nicolae Iorga, *Istoria Bucureștilor*, 1939, București; Lajos Demeny, *Sandor Verres despre Bucureștiul de altă dată*, Kriterion, București; Dan Berindei, *România și Europa în perioadele premodernă și modernă*, Editura Enciclopedică, București, 1997; *Materiale de Istorie și Muzeografie*, vol. XI, XII, XIII și XIV, 1997-2000, MMB, București; Adrian Majuru, *București-Hilariopolis, arenă a hetairelor*, *Citadela*, an IV, nr. 1-4, 1999, Cerașu-Prahova, pp. 48-64

axa est-vest; străzile pietruite sau asfaltate înlocuiesc pe cele cu podine din lemn sau ulițele prăfuite ale mahalalelor învecinate; arhitectura locuințelor private și a edificiilor publice se aliniază în curentul epocii; elitele sociale și culturale absorbau neconținut elemente tinere din clasa de mijloc, tot mai numeroasă și diversificată profesional și etnic, dar de un nivel intelectual tot mai consistent; cafenelele cu specificul lor literar, artistic, liber-profesionist sau lumpen-proletar, erau o realitate cotidiană obișnuită; vestimentația modernă înlocuiește tot mai mult - pe măsură ce generațiile vechi se treceau - elementul vestimentar oriental, nu demult preponderent și adesea obligatoriu. Oamenii urmau să înlăture ultimul aspect nemodern: comportamentul determinat de o mentalitate în mare măsură neurbanizată. Acest proces va continua cu succes în primele decenii ale veacului nostru, dar va fi întrerupt definit după 1950.³

Acesta era Bucureștiul în momentul în care, frații Minovici, au venit pentru a se realiza profesional pentru ca apoi să se identifice cu urbea adoptivă.

Primul dintre copii lui Ștefan Minovici care va da piept cu Bucureștii va fi Mina Minovici, în 1873. Acesta se născuse la Brăila, în 1858 (30 aprilie), unde a urmat cursurile școlii primare de patru ani și cursul inferior al gimnasiului. Situația precară a familiei îl determină să renunțe la înmatricularea gimnasiului prin absolvirea cursului superior și să se înscrie la Școala superioară de farmacie, înființată de doctorul Carol Davila în 1855. Aici el urmează trei ani de practică farmaceutică ca bursier intern, urmând un al doilea stagiu de doi ani de practică în farmacia Petzalis din Brăila. În 1878, Mina Minovici obține certificatul de asistent în farmacie, care îi dădea dreptul să urmeze cursurile academice de doi ani pentru a obține licența în farmacie.

Ca student, încă din 1879, a fost numit preparator al cursului de chimie de către doctorul Davila, iar în iunie același an, prin concurs, obține postul de farmacist extern al Eforiei Spitalelor Civile, „fiind clasificat al șaptelea”. Curând, Mina Minovici se înscrie și la Facultatea de Medicină, reușind, după o perioadă de muncă tenace, să obțină licența în farmacie (1881), bacalaureatul în litere și științe (1884) și apoi să termine cursurile Facultății de Medicină (1885).

Cu 1883, la recomandarea lui Davila, Mina Minovici lucrează ca diurnist auxiliar pentru lucrările chimico-juridice, în laboratorul Școlii naționale de medicină și farmacie, condus de dr. Bernad. În 1889, este numit preparator al laboratorului de chimie al Facultății de medicină. Este momentul când, fiind cap al familiei după decesul tatălui său, îi aduce la București pe mama și frații săi, într-o casă - azi dispărută - de pe bulevardul Șchitu Măgureanu.

Cu 1885, Mina Minovici se va afla la Paris pentru a obține doctoratul în medicină și pentru a se specializa în toxicologie, printr-o bursă și un concediu de trei ani, aprobat de doctorul Bernad. Aici urmează și cursurile de medicină legală, intrând în contact cu profesori de renume precum Paul Brouardel, A. Dastre, A. Lacassagne.

Situația sa nu era foarte ușoară. Din rândurile trimise doctorului I. C. Istrati aflăm despre zbaterele sale în neajunsuri: „(...) Crede-mă că ceea ce am nu-mi este suficient. Luna aceasta am avut de plătit inscripția și lucrările practice pe primul trimestru și am fost forțat, ca să pot plăti acestea, să renunț a mânca de două ori pe zi, astfel că măninc numai seara, iar diminețile iau o ceașcă cu lapte care trebuie să-mi țină pînă seara. Și după cum văd, aceasta o să fiu forțat a o face din trei în trei luni. Afară de aceasta, am trebuință de o mulțime de cărți pe care nu știu cum o să mi le

procur, deja am cumpărat o mulțime, dar tot îmi mai trebuie. Când vrei să lucrezi ceva și se spune numai-decât: cumpără cutare carte și trebuie să o cumperi, căci altminteri nu înveți nimic. Până în acest moment nu am avut nevoie de îmbrăcăminte și tot nu-mi ajunge ce am. Frigul m-a zgârcit de tot. Toate acestea nu le simt în timpul zilei, nici chiar foamea, căci sunt ocupat cu lucrul, însă când intru seara în casă mă demoralizez. În condițiile în care trăiesc nu știu cum o s-o duc.”

În 1886, Mina Minovici trece primul examen de doctorat în medicină, obținând un „Certificat de Școlărițe”, fapt care îl introduce în lumea științifică pariziană. Simpatia cu care era înconjurat de profesorii săi, sprijinul pe care îl avea din partea acestora periodic, nu-i alina situația precară a lipsurilor de tot felul, cum el însuși recunoștea dureros : “(...) nu pot să-mi dea să mănânc și să mă îmbrac. În fața lor trebuie să am o ținută corectă, nu mă pot prezenta cu hainele sau ghețele rupte sau cu cămașa nespălată, căci nu sîntem în Germania. De vreo două, trei săptămâni mă cam uit cu regret la hainele și ghețele cu care am sosit aici, căci au început să mă lase. Cărțile mă omoară, examenele nu le pot trece, căci nu am cu ce plăti consignațiile.”

Mina, în ciuda greutăților, urmărește lucrările lui Louis Pasteur în laboratorul acestuia, redactând raportul „Tratamentul profilactic al turbării și metoda lui Pasteur”, pe care-l va trimite Ministerului de Interne, unde desigur nu fost luat în considerația cuvenită.

De problema materială va scăpa într-un mod foarte original, abia în 1887, prin abila mișcare a profesorului Paul Brouardel. Acesta va propune studentului său favorit, să ceară naturalizarea, pentru a-și putea face o carieră universitară la Paris, însă „cu toată lipsa de mijloace materiale, am rezistat ispitei atât de ademenitoare, ceea ce m-a ridicat în ochii maestrului.

Fără știrea mea, a scris lui Dimitrie Sturdza, ministru al Instrucțiunii Publice, că dacă Statul român nu mă ajută să-mi termin studiile, el Brouardel, va interveni să se facă o bursă franceză și apoi nu mă va mai lăsa să mă întorc în România. Efectul acestui șantaj pios a fost fulgerător: prin mandat telegrafic Ministerul Instrucțiunii mi-a trimis suma de nouă mii de lei.”

Această sumă i-a ușurat existența, drept pentru care Mina Minovici va susține teza de doctorat în medicină, la 7 iunie 1888, cu lucrarea „Etude medico-legale sur la mort subite a la suite de coups sur l'abdomen et le larynx”. În 1888, a fost ales membru al Societății de medicină legală din Franța.

Întors în țară, Mina Minovici reușește ca medic legist să inaugureze în 1892, cu mari eforturi, un institut medico-legal, care, ulterior, i-a purtat numele, distrus de buldozere în anii puterii populare. Începând cu 1896, el este autorizat să țină un curs liber de medicină legală la Facultatea de drept din București. În 1897, este numit suplinitor al catedrei de medicină legală, iar în 1899 era definitivat pe acest post. Din 1890, este membru fondator al Societății de științe fizice, iar în 1909 este numit membru în Consiliu Sanitar superior; din 1912 îndeplinește funcția de director general al serviciului sanitar.

Fost voluntar în războiul din 1877-1878, în timpul războiului din Bulgaria din 1913 el participă ca medic maior de rezervă, pentru ca, apoi, în timpul primului război mondial, să primească ordin să rămână în București, pe lângă Crucea Roșie și Institutul medico-legal. La data de 15 iunie 1919, era ales decan al Facultății de Medicină din București, fiind reales în această demnitate încă de trei ori (1923, 1925 și respectiv 1930).

La numai un an de la părăsirea catedrei, Mina Minovici înceta din viață, în ziua de 25 aprilie 1935, la 75 de ani. Ultima sa dorință era citită în

aceeași zi în fața familiei și a foștilor colaboratori: „Oriunde voi muri, corpul meu să fie adus la Institutul Medico - Legal, unde voi fi depus în capelă. Serviciul religios se va face de un singur preot. Nu se va face nici un doliu. Nici un discurs. Nici o floare. Nici o paradă. Voi fi transportat la cavoul meu din cimitirul Bellu cu dricul automobil. Soția mea, care dispune de corpul meu, este rugată să nu-mi calce ultima dorință. Mina Minovici, 30 aprilie 1933.”

Al șaselea copil în viață al soților Ștefan și Sofia Minovici s-a născut la 18 iulie 1867. A fost botezat cu numele bunicului, Ștefan. Acesta era „un copil plâpând, bolnăvicios, cu o fire blândă, mai închisă... ducea o viață aparte, izolată, contemplativă”. Datorită grijilor materiale, la vârsta de 7 ani (1875) va pleca la Brăila, unde, sub oblăduirea unchilor săi, va urma cursurile școlii comunale nr.1.

La începutul anului următor, Ștefan primește vestea morții tatălui său, întreaga sa familie mutându-se la Brăila. Pentru a-și ajuta mama, micul Ștefan merge duminicile și sărbătorile mari la biserica din mahalaua sa, „unde trage clopotele și bate toaca sau îmbrăcând veștimente de anagnost, ajută preotului la oficierea slujbei, cântând și în strană, alături de paracliser. (...) Cei câțiva lei pe care-i aduna astfel îi ducea mamei...”

Această situație grea va lua sfârșit în 1882, când întreaga familie se mută la București, fiind adusă aici de fratele mai mare, Mina Minovici. Între timp, Ștefan începuse cursurile de gimnasiu, la Brăila absolvind doar trei ani, iar restul la liceul Sf. Sava din București. După absolvirea examenului de bacalaureat, în toamna lui 1887, Ștefan se înscrie la Facultatea de Științe a Universității bucureștene, secția Fizico-Chimice.

În anul 1889, este răsplătit cu prima sa reușită în plan profesional fiind numit - la sugestia doctorului I. C.

Istrati - preparator la cursurile de fizică și chimie, la liceul pe care l-a absolvit.

În 1893, Ștefan va obține licența în științele fizico-chimice, în fața unei comisii din care făceau parte, printre alții, Em. Bacaloglu, C., I., Istrati, J., Lahovary, David Emanuel și Alexe Marin, primul profesor de chimie al Facultății de Științe din București. În același an, este numit asistent la laboratorul de chimie organică de pe lângă Facultatea de Chimie. Peste numai un an, îl găsim la Berlin, unde urmează cursurile universității „Friedrich Wilhelm”, luând contact cu profesori de renume, printre care Emil Fischer (distins în 1902 cu premiul Nobel și cu medalia Berzelius în 1911), Blasius, Kundt, Stumpf și Liebreich. În 1894, profesorul Fischer va interveni pentru Ștefan să ocupe postul de asistent (al său personal) la Institutul „Kaizerul Wilhelm”. Va lucra sub îndrumarea profesorului Fischer până la obținerea licenței, în primăvara anului 1897. Între timp, în urma unui concurs, obținuse postul de profesor agregat la Școala superioară de farmacie din București, în februarie 1897.

Una dintre primele realizări ale profesorului Ștefan Minovici, odată revenit în țară, a fost organizarea laboratorului catedrei de chimie analitică, care se afla în șopronul unui imobil din strada Scaune - azi Snagov. În 1907, el reușește să găsească un nou sediu, în localul fostei școli primare de pe actualul bulevard Ferdinand, unde a funcționat până în 1930.

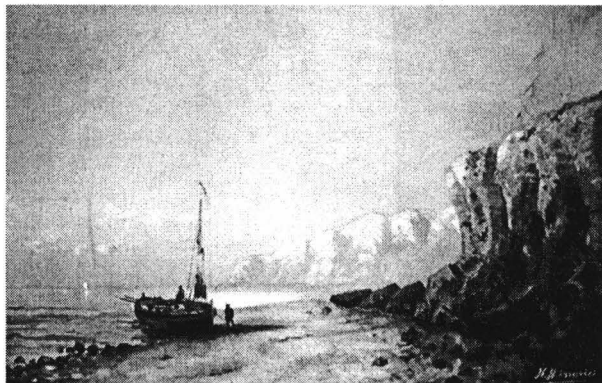
Ștefan Minovici a luat inițiativa organizării, în 1899, a „Asociației generale a corpului farmaceutic din România”, care a publicat un buletin până în 1919. În acest din urmă an, Ștefan Minovici înființează „Societatea de chimie din România”, devenit organismul oficial al României în Uniunea Internațională de chimie pură și aplicată, cu sediul la Paris, organism

care l-a onorat, în 1925, cu funcția de vicepreședinte.

Din 1924, este chemat la catedra de chimie organică din cadrul Facultății de Științe din București, iar peste doi ani devine membru corespondent al Academiei Române. Întreaga sa activitate științifică va fi înnoibilată în 1932, când Facultatea de Farmacie - pe care chiar el a creat-o - i-a decernat diploma de doctor honoris causa.

Profesorul Ștefan Minovici va muri pe neașteptate, la 29 decembrie 1935, la Pitești, „unde se dusesese să petreacă sărbătorile cu niște rude”, în urma unei hemoragii cerebrale. În scrisoarea sa testamentară, redactată la Morăști, pe 23 iulie 1933, printre ultimele sale dorințe, aflăm un îndemn pentru generațiile tinere: „Ridicați-vă prin viață spirituală, care înalță, și prin jertfă, care înobilează. Fără îndoială, fără muncă constructivă, nici o energie creatoare... Ca să nu greșiți, ascultați întotdeauna de glasul conștiinței; conștiința e sufletul și sufletul e divin. Dispar fericit că am făcut ce am putut. Ștefan Minovici.”

Nicolae Minovici a fost cel de-al șaptelea copil în viață al familiei Ștefan Minovici, născut în ziua de 23

Peisaj marin
semnat Nicolae
Minovici
(colecția
muzeeului Dr.
Nicolae
Minovici).

octombrie 1868. El rămâne un caz mai deosebit, atât prin realizările sale științifice, cât mai ales prin ctitoriile pe care le-a dăruit Bucureștilor.

Descris de mic ca fiind o „fire încăpățânată, îndărătnică, dar voluntară”, Nicolae a urmat cursurile primare la Școala comunală nr.1 din Brăila, iar liceul l-a absolvit în București, la Sf. Sava. Nicolae va face prima ruptură în cadrul familiei față de pasiunea legată de științe; după absolvirea bacalaureatului în 1891, el se va înscrie la Școala de Belle-arte, cursuri pe care le-a urmat timp de un an.

Intervențiile fratelui său mai mare, Mina, l-au determinat în final să se înscrie în circuitul științelor, înscriindu-se la Facultatea de medicină. Aproximativ de lumea artelor nu a fost dată uitării, Nicolae Minovici devenind un asiduu colecționar de obiecte de artă și, în mod special, de artă populară din spațiul românesc.

În 1898, Nicolae Minovici obține titlul de doctor în medicină, cu lucrarea „Tatuajurile în România”, publicată în același an. Această temă era abordată pentru prima oară în România și așa a rămas până astăzi. Ca student, a lucrat mai întâi ca desenator și preparator al sălii de disecție, apoi al clinicii și Institutului de chirurgie și ginecologie. În tot timpul studiilor, a ocupat și posturile de preparator, apoi de asistent la catedra de histologie.

Dr. Nicolae
Minovici -
portret realizat în
1936 de Costin
Petrescu.
(foto stanga)

Vestimentatie
din regiunea
Hunedoara
(colecția
muzeului Dr.
Nicolae
Minovici).

Desigur, a urmat continuarea studiilor în afara țării între 1899-1901, unde lucrează la diferite instituții, precum Institutul de anatomie patologică și spitalul Moabit, ambele din Berlin. A avut contacte cu renumiți specialiști din domeniul medicinei: profesorii Strassman, Virchow și Lepmann din Berlin, precum și profesorii Paul Garnier, Magnan și Manoeuvrier din Paris.

Întors în țară realizează, în mai puțin de zece ani, câteva lucruri relevante: în 1906 înființează „Societatea de Salvare” - prima din România modernă - împreună cu anexele sale; Spitalul de urgență și Școala Samarițeană; complex care, la început, pe post de ambulanță avea o singură birjă plătită de doctor însuși.

Anul 1905 este legat de două realizări, legate de pasiunile sale: medicina și arta. În primul caz, Nicolae Minovici începe vestitele experiențe pentru a afla mecanismul și efectele morții prin spânzurare. Asistat de o

comisie de colaboratori apropiați, pregătită să intervină la timp în cazul pierderii controlului asupra experiențelor, Nicolae Minovici se prinde în șteang în numeroase rânduri, pentru a redacta apoi o lucrare remarcabilă „Studiu asupra spânzurării”, publicată în 1905. Este un studiu unic în domeniul medicinei românești.

Rămas fidel pasiunii sale de întâi, arta, doctorul Nicolae Minovici începe să construiască în marginea de nord a Bucureștiului - chiar la bariera nordică orașului, unde, la acea dată, rar echipajele de trăsuri se aventurau - o vilă în stil românesc, urmând liniile stilizate ale unei cule oltenesti. Desigur, nu au fost ignorate detaliile arhitecturale specifice epocii, dar care nu au rupt liniaritatea proiectului. Arhitectul Cristofi Cerchez a trebuit să țină seamă de sugestiile doctorului.

Impresionantele sculpturi și ornamente sculptate în piatră au fost realizate de un alt personaj dat uitării în

Vila Dr. Nicolae
Minovici înainte
de 1910 pe când
nu exista scara de
piatră. Arhiva
Muzeului Dr.
Nicolae
Minovici.
(fot dreapta)

ultimele decenii: Wilhelm von Becker, un foarte apropiat artist plastic al curții regale.⁴

De la bun început vila a fost concepută pentru a fi un muzeu, care va fi deschis în 1916. Retras din București în anii 1917-1918, Nicolae Minovici va găsi vila prădată la întoarcerea sa în capitală, în decembrie 1918. Unele surse susțin că actul a fost săvârșit de trupele germane, în timpul ocupației, care își stabilise cantonamentul în vilă, însă alte surse susțin contrariul, că, de fapt, vila a fost jefuită de români în timpul retragerii trupelor germane din capitală.

Colecția a fost îmbogățită treptat cu noi achiziții, întregul patrimoniu împreună cu vila fiind donată de doctor primăriei Bucureștilor, în 1937. Astăzi, muzeul „Doctor Nicolae Minovici” este închis, existând un plan de consolidare și restaurare al cărui preambul - proiectul acestuia - a fost definitivat. Așadar, vila doctorului nu este nicidecum „părăsită”.

Încă din 1902, Nicolae Minovici este numit medic legist pe lângă parchetul Tribunalului Ilfov, subdirector al Institutului medico-legal și profesor de medicină legală la Școala de științe de stat. Începând cu 1902, este însărcinat de primărie să rezolve problema cerșetoriei și a vagabondajului în capitală.

În 1909, Nicolae Minovici este avansat șef de lucrări al catedrei de medicină legală, iar în 1915 „este abilitat docent în medicina legală și numit conferențiar pentru această disciplină la Facultatea de medicină.” În 1919, îl găsim la Universitatea din Cluj, la catedra de medicină legală. A creat „din nimic” Institutul de medicină legală din Cluj, înființând și o societate locală de salvare. În 1926, se află din nou în București, când preia funcția de primar al sectorului III Albastru (care cuprindea mahalalele Rahova, Groză-

vești, Mandravela, Dealul Spirii, Cotroceni, 13 Septembrie, Șerban Vodă, etc).

Ceea ce a constatat doctorul atunci în aceste părți ale orașului, nu sunt realități foarte diferite față de ceea ce este astăzi: străzi fără trotuar, unele nepavate sau necanalizate, multe luminate prost sau deloc, cocioabe și maghernițe insalubre și înghesuite înconjurate de mormane de gunoaie.

Mandatul său a fost benefic pentru această parte de oraș, numele său intrând și în folclorul de mahala: „Minovici dărâmă tot / Minovici e tâmăcop!”; străzile curățate periodic și pavate, maidanele transformate treptat în parcuri (cum a fost cel din dosul tribunalului), a fost ridicat un cămin pentru gunoierii și măturătorii sectorului și construite primele W. C. - uri subterane din București! Abia către 1926-1930!

Vila doctorului Nicolae Minovici înainte de 1920. Arhiva Muzeului Dr. Nicolae Minovici.

⁴ Adrian Majuru, Emil Wilhelm August von Becker scurt excurs biografic, *Gazeta Ligii Pro Europa*, Tg. Mureș, nr. 7-8/1999, p.11; un material biografic mai amplu este în curs de apariție în *Materiale de Istorie și Muzeografie*, vol. XV, București, 2001

Dr. Nicolae Minovici la masa de lucru. Arhiva Muzeului Dr. Nicolae Minovici.

³ N.Ioanid,
B.Angelescu,
Frații Minovici,
Editura
Științifică,
București,
1970

În 1934 este ales primar de locuitorii satului Băneasa - astăzi cartierul cu același nume - fără să candideze. Din 1936 conducea, ca președinte, colegiul medical de Ilfov, iar peste doi ani, Colegiul medical pe țară. S-a ocupat fervent de interzicerea practicării ilegale a „medicinii” de tot felul de către vraci, moașe și prințese ale magiei negre, sau de altă culoare. De asemenea, tot el ia măsuri pentru a se închide cabinetele de cosmetică conduse de persoane fără diplome și pregătire corespunzătoare, dar mai ales împotriva impostorilor care, „inducând în eroare marele public, îi speculau naivitatea”, împiedicându-i să mai țină ședințe de „magnetism”, „misterele telepatiei”, etc.”

Anul 1936 este debutul Revistei de medicină legală, care a apărut regulat până în 1940, inclusiv. Abia ieșit la pensie în 1938, doctorul Nicolae Minovici se îmbolnăvește anul următor de cancer localizat în laringe. În ciuda traheotomiei făcută la Viena în 1940, doctorul a continuat să trăiască chinuit de dureri până la 26 iunie 1941.⁵

Întreaga sa existență a fost sub semnul dictonului latin - înscris de altfel pe fațada „vilei cu clopoței” - „Improbis Labor Omnia Vincit”.

Despre ceilalți membri ai familiei Minovici avem mult mai puține date. Sumara reconstituire care urmează o datorez amabilității doamnei Ligia Minovici. Astfel, între ceilalți copii ai lui Ștefan Minovici, au mai fost două

fete, una căsătorită cu un inginer Teoharie, cu care a avut un băiat ce a îmbrățișat avocatura, iar cea de-a doua, căsătorită Furnică, a avut doi copii: Sofia (căsătorită Petrescu) și Dumitru.

De acesta din urmă se leagă organizarea unui alt ansamblu muzeistic din București, care îi poartă numele: Muzeul de Artă Feudală Apuseană „Inginer Dumitru Minovici”, în vecinătatea „vilei cu clopoței”. Nepot al doctorului Nicolae Minovici, primește din partea acestuia o mică parte din terenul achiziționat în 1905, în partea de nord a orașului. Aici va construi în 1941 actualul muzeu.

Despre formarea sa profesională doamna Ligia Minovici își amintește faptul că „de când era mic iubea arta. Când avea opt-nouă ani, mama sa i-a dat niște bani întrebându-l “ce vei să-ți cumperi?”, “un zmeu” a răspuns. Și el s-a dus în oraș, unde a intrat într-o librărie italiană unde a văzut niște reproduceri... le-a cumpărat și a venit acasă cu ele... era portretul lui Lorenzo Magnificul făcut de Benetto Gozzoli, o reproducere după Masaccio, prima sa colecție. Cu timpul, părinții i-au spus „lasă asta, întâi și întâi să înveți o meserie serioasă”. Atunci l-au trimis în Franța, la Toulouse, unde a studiat, cu profesorul Paul Sabatier, ingineria în mine și petrol. Așadar nici o legătură cu arta. Apoi a mers la Paris, unde a făcut „L'Ecole du Petrol” și apoi a venit în țară unde a fost angajat la „Creditul Minier”. Aceasta era o societate care exporta petrol românesc în toată Europa. Absolut în toată Europa. Avea sediul la Viena și se numea „Cremin”, iar pe bărbatul meu l-au făcut directorul acestei societăți.

Ca să vedeți, nici o legătură cu arta, dar pe el l-a făcut fericit faptul că putea să colinde toată Europa pentru afacerile firmei, însă cu ocazia aceasta participa la vânzări, licitații, la expoziții, mergea în anticariate..., și așa și-a format un gust și o pricepere. Cu totul, a stat 20 de

Emblema
doctorului
Nicolae Minovici
care i-a definit
întreaga
existență:
LABOR
IMPROBUS
OMNIA VINCIT
Virgiliu
Prin muncă
susținută poți
învinge orice
barieră.

ani în străinătate și lucrurile le-a trimis treptat, treptat. O dată a trimis căminul florentin, pe care l-a achiziționat bucată cu bucată, și multe alte obiecte pe care le-a depozitat pe la rude, la prieteni. Când a venit definitiv în țară, le-a strâns pe toate și apoi a început construcția casei care trebuia să țină seamă că va fi muzeu și trebuia să corespundă cu obiectele, ceea ce a fost foarte greu... trebuiau studii și o gândire profundă.

A avut un prieten, un arhitect italian, pe nume Canella, care a mai făcut o casă în stil gotic în București, pe strada Sofia. El s-a orientat după obiecte, de pildă, biblioteca care este adusă de la Viena, cumpărată la licitație când un castel din Westfalia a fost dezafectat, iar camera urmează conturul bibliotecii. În 1945, am făcut donația Academiei cu condiții, care s-au respectat întocmai, atâta timp cât am ținut de Academie."

Dumitru Minovici a urmat pasiunea unchiului său, Nicolae Minovici, clădind după aproape patruzeci de ani un alt muzeu, pe care l-a lăsat moștenire Bucureștilor, îmbogățindu-i patrimoniul cultural și pentru a-i bucura pe locuitorii săi.

Anii puterii populare au pus în primejdie existența acestui muzeu, prin expresia dorință a lui Roller de a-i schimba destinația. Doamna Ligia Minovici își amintește acest moment neplăcut: „a venit o dispoziție scurtă, publicată în Monitorul Academiei, de Roller. Acesta a dat o dispoziție ca această casă să nu mai fie muzeu, ci urma să fie în întregime - deci și etajul unde locuiam - un sediu al tineretului mondial. Iar muzeul urma să se desființeze. Bărbatul meu era înnebunit. Eu atunci m-am dus la Groza în audiență. M-am dus, iar el m-a primit imediat și i-am spus despre ce este vorba. El, care ținea la muzeul acesta, i-a telefonat lui Roller și atunci a început să țipe: „Domnule, câtă vreme există Tretiakov la Moscova, o să fie și

Minovici la București! Jos laba de pe muzeul Minovici! Domnule - îi spuse lui Roller - dumneata ai falsificat istoria, eu sunt dac, domnule, dumneata ai falsificat istoria!” Chestia este că a renunțat Roller, și așa am scăpat casa, vă închipuiți ce ușor era pentru Roller să ne mutăm așa, cum vroia el."

Astăzi, muzeul de artă feudală apuseană „Inginer Dumitru Minovici” poate fi vizitat în fiecare zi, de joi până duminică.

Moștenirea familiei Minovici, în numai două generații, este relevantă, atât pentru dinamismul culturii românești moderne, cât și pentru istoria modernă a Bucureștilor. De numele lor se leagă edificii și instituții esențiale în domeniul farmaciei, medicinei legale sau chimiei, precum „Asociația generală a corpului farmaceutic din România” și „Asociația generală a chimiștilor din România”.

Au redactat zeci de lucrări de medicină generală, medicină legală, criminalistică, chimie pură și aplicată, chimie analitică, etc. Au înființat o serie de asociații și societăți în domeniul medicinei și chimiei; laboratoare pentru latura practică a acestor domenii; instituții, precum Facultatea de chimie, Institutul de chimie al Universității din București, Societatea de Salvare, Institutul medico-legal, Spitalul de Urgență. În domeniul edilitar și social, măsuri de igienizare a periferiei Bucureștilor, de combatere a mizeriei, vagabondajului și cerșetoriei, etc.

Rămân, desigur, și originalele idei adiacente profesiei, puse în practică de prezența a două instituții muzeale de mare valoare prin stilul arhitectonic și varietatea patrimoniului exploatat.

Acest scurt excurs biografic al familiei Minovici, o familie de liber-profesioniști prin excelență (doctori, profesori universitari în medicină, farmacie, chimie; ingineri, avocați), subliniază aportul pe care această

Minovoci -
imaginc din
salon (1930).
Arhiva Muzcului
Dr. Nicolae
Minovoci.

Vila Dr. Nicolae
Minovoci înainte
de 1930. Arhiva
Muzcului Dr.
Nicolae
Minovoci.

categorie socială în formare îl avea în modernizarea și dezvoltarea societății românești moderne.

De asemenea evidențiază tipul de ideal și mijloacele prin care această categorie socială - tot mai consistentă numeric, și diversificată profesional în veacul al XIX-lea - reușește să se afirme în plan social, cultural și, desigur, financiar. Acești liberi-profesioniști, modești totuși ca venituri față de protipendadă și bancheri, dar ca nivel cultural depășindu-le de cele mai multe ori, au puțința intelectuală și financiară să întemeieze instituții, la început pe speze proprii și împrumuturi la prieteni apropiați (Societatea „Salvării” și Spitalul de Urgență, între altele), sau numai prin posibilități personale, cum sunt de pildă cele două muzee care le

poartă numele : „Doctor Nicolae Minovici (1905) și „Inginer Dumitru Minovici” (1941).

În ultimă instanță, existența acestei categorii sociale, deosebit de dinamice în societatea românească modernă, ne arată existența unui corpus social echilibrat, cu un sistem de valori de valență europeană pe cale a se înstăpâni în fondul autohton, de altă factură mentală, afectivă și culturală. Câte din aceste repere mai sunt actuale?

La 1905, se ridică „prima casă în stil popular românesc”, la bariera de nord a orașului. Clădirea a avut un istoric bogat, situația ei actuală nefiind cu nimic schimbată față de primii ani de existență. Din acest punct de vedere, mai ales muzeistic, este un sit aproape unic în București.

Clădirea a fost ridicată pentru a adăposti colecția deja adunată a doctorului Nicolae Minovici, iar compartimentările clădirii au fost determinate de categoriile variate de obiecte colecționate. Desigur, colecția va fi îmbogățită, între 1919 și 1940, cu valori succesive de achiziții.

În clădire nu s-a locuit permanent, dar, cel puțin până în 1937, aici aveau loc diferite reuniuni familiale sau colegiale, conferințe și sesiuni științifice și diferite consfătuiri profesionale. Se poate vorbi de un muzeu privat. În acest sens, ea a funcționat, din 1906, fiind prima colecție de artă populară care reprezenta toate regiunile țării, prezentată uniform și armonios, într-un spațiu special de expunere. Acest fapt face din muzeul doctorului Minovici, primul muzeu bucureștean de artă populară. El a devansat cu mult proiectul ambițios al lui Tzigara Samurcaș care, deși la 1912 punea piatra de temelie al actualului Muzeu al Țăranului Român, clădirea va fi finalizată în 1941. Nucleul patrimoniului acestui muzeu a fost organizat în clădirea Monetăriei Statului, cu sprijinul lui Spiru Haret la 1 octombrie

1906. Acest spațiu muzeal va deveni în 1912 Muzeul de Artă Națională. La începutul anului 1906, muzeul doctorului Nicolae Minovici funcționa deja, adevărat ca un muzeu privat, dar care a devansat inițiativa publică. A se ține cont de faptul că impresionanta colecție din anii 1906-1912 nu era expusă într-un spațiu special organizat pentru ea, lucru total diferit în cazul muzeului Nicolae Minovici.

În 1937, doctorul Nicolae Minovici va dona vila, cu proprietatea aferentă, comunei Bucureștilor, în suprafață totală de 13.878 m.p. Potrivit actului de donație, vila urma să fie „pentru totdeauna un muzeu de artă națională cu denumirea „Muzeul de Artă Națională Prof. Dr. Nicolae Minovici”.

Vila era înconjurată de o splendidă grădină în stil 1900, la care și-a adus aportul și sculptorul decorativ Wilhelm August von Becker. În continuarea acesteia, se afla „o fermă destinată culturii pomilor fructiferi, plantelor și creșterii păsărilor”.

Exista și un personal angajat, reprezentat de un custode, un grădinar și o îngrijitoare pentru fermă. Pentru plata acestora, precum și pentru plățile legate de întreținere, lumină, apă, gunoi, încălzit, întreținerea plantației și replantației, reinnoirea păsărilor de la fermă, Comuna Bucureștilor urma să plătească lunar suma de 30 000 lei, surplusul privindu-l pe donator.

Interesant este faptul că „în cazul situației economice sau financiare, leul ar suferi vreo depreciere suma de 30 mii lei, fixată prin prezentul act se va mări sau micșora în raport cu valoarea leului astfel cum este astăzi stabilită.” (vezi anexa 1)

Actul de donație a fost autentificat de tribunalul Ilfov, prin procesul verbal nr.26.471 din 17 iulie 1937. La încheierea procesului verbal, au participat Dr. Nicolae Minovici, Dl. O. Tătaru, care reprezenta Primăria

Municipiului București, Em. Odăgescu, supleant delegat la Tribunalul Ilfov, secția de notariat, asistat de Dl. grefier ajutor Velicu. A existat și un martor, V. Pătru, „avocat personal cunoscut nouă”.

În 22 octombrie 1939, se încheia un nou proces verbal sub „ordinul ministeriului inventarului Avuțiilor Publice nr.85/1/1939 și 85/16/1939.” Muzeul se învecina pe atunci cu str. Micșunele la Nord; cu proprietatea Prințul Niculae și Stația Sericicolă la Sud; cu Șoseaua București - Ploiești la est și iar strada Micșunele la vest. Suprafața totală a muzeului este de 435,25 m.p. iar a dependențelor: 60,01 m.p. Clădirile dependență erau construite din 1910. La această dată apare un nou angajat, în persoana administratorului Banciu Traian, care și locuia în incinta muzeului. Membrii comisiei au fost: Șerbănescu Ștefan, secretar general al sectorului I Galben; Rădulescu Dionisie, delegat al Serviciului Planului și Sistemalizării; Cârciog Traian, delegat al direcțiunii Financiare a Municipiului București.⁶

Doctorul Nicolae Minovici va muri în 1941, iar situația nu se va schimba decât cu anii puterii populare. Nepotul său de soră, care primise în 1938 o parte a proprietății doctorului, inginerul Dumitru Minovici, va prelua de la unchiul său conducerea muzeului. Separat, între 1939-1941, va ridica actualul muzeu de Artă Feudală Occidentală, pe care l-a donat în 1945 Academiei Române pentru a nu-l pierde la anunțata „naționalizare”.

Pe 28 octombrie 1948, se încheia un alt proces verbal „în conformitate cu Decizia nr. 52.306 a Primăriei Municipiului București”, întrunită „pentru evaluarea proprietății din str. Micșunele nr.1 colț cu Șoseaua Kisseleff. Vecinii s-au schimbat și ei. Astfel, muzeul se mărginea la Est cu proprietatea Ministerului Agriculturii; la sud cu aceeași proprietate și cu

⁶ *Proces Verbal nr.173 din 22 octombrie 1939, Primăria Municipiului București, Comisia de inventarierea imobilelor publice, sector I Galben*

⁷ *Proces Verbal nr.152 din 28 octombrie 1948,*

Primăria Municipiului București, Direcția administrației bunurilor, Comisia de evaluare a proprietăților vechi P.M.B.

⁸ *Decizie a C.P.B.(Consiliul i Primăriei Bucureștilor) no.1534 din 24 martie 1950*

⁹ *Decretul 409 din 1955, Decizie a Comitetului Central al P.C.R. nr. H-5432 din 20 octombrie 1977, Cancelaria Comitetului Central al P.C.R., Cabinetul Ministrului nr.1414 din 31 octombrie 1977*

donăția inginer Minovici făcută Academiei R.P.R.; la Vest cu strada Micșunele și la Nord cu Șoseaua Kisseleff. Clădirea a fost „foarte bine” găsită, „cu instalații sanitare, apă, lumină electrică și sobe.”

Dependințele apar împărțite în „dependințe mari”, de 140,76 mp., care erau locuințe, și alte „dependințe mici”, de 119,28 mp. Exista desigur și „cultură de pomi fructiferi, care este îngrijită de un grădinar, având o canalizare completă de apă și canal necesară stropitului”. Evaluarea totală a construcțiilor era de 11.359.480 lei. Membrii comisiei au fost: Gabrielescu Adriana, Arhitect Șef; Haschi Gheorghe, inginer; Jurașcu Alexandru, inspector financiar și Vasilescu Constantin, secretar.⁷

În anii 1949-1950, proprietatea Ministerului Agriculturii dispare și se „transformă” în parcul Centrului Poligrafic Casa Scânteii., aflat atunci în șantier. Cu acest prilej, din proprietatea muzeului „se trece 8.150 mp. în folosința Centrului Poligrafic 'Casa Scânteii'. Vecini Centrului erau: Muzeul de artă populară la N; șoseaua București - Ploiești la S; Școala de sericicultură la S-V; și proprietatea General Manolescu la NV. Proprietate la 1950? Curios cine era acest general. Probabil unul de factură „nouă”.⁸

La începutul anilor 1970, muzeul este trecut într-un grad inferior, categoria a IV-a, act care l-a determinat pe directorul acestuia, Dumitru Minovici, să trimită un memoriu vicepreședintelui Ioan Jinga. Prin acest memoriu, autorul lui arată că muzeul Nicolae Minovici „este primul și singurul muzeu de artă populară din capitală la 1919”, data deschiderii sale. Mai menționa faptul că era director al muzeului din 1938, dată de la care a făcut o serie de donații de artă populară și a intervenit cu plata lucrărilor de consolidare a clădirii după cutremurul din 1940, dată după care s-au realizat

grilajele exterioare de fier forjat, precum și gardul de lemn, schimbat în anii 1990.

Numai în 1973 se organizaseră 16 expoziții temporare, 5 expoziții festive, 22 conferințe, 4 concursuri școlare; 8 șezători literar-artistice și 6 seri muzeale. Memoriul este datat, 1 martie 1974.

Nu știm dacă muzeul a fost retrecut în categoria I-a, dar, dacă judecăm actul din noiembrie 1977, se întrevede cauza acestei reconsiderări. Mai exact, în urma cererii de transfer în baza Decretului 409/1955, cancelaria Comitetului central al P.C.R., prin actul normativ H 5432, din 20 octombrie 1977, „solicită transferul” muzeului către o altă funcționalitate. Astfel, Cancelaria Comitetului Central al P.C.R., la 1 noiembrie 1977, anunța: „Vă comunicăm că s-a aprobat ca următoarele puncte să fie transferate Ministerului Afacerilor Externe pentru a fi închiriate oficial pentru deservirea Corpului Diplomatic sau ca reședință de ambasadă: Bd. Ana Ipătescu 39; Str. Zambaccian 21 A; str. Arh.Ion Mincu 15; Str. Minovici 1; Șos. Kisseleff 10; str. Mihail M nr.3-5 și Bd. Dacia nr.35.” Autorul comunicării era cel puțin anagramat, scriind „Kiselef”.⁹

Acest fapt l-a determinat pe Dumitru Minovici să intervină cu numeroase memorii către secretarul C.C. al P.C.R. Cornel Burtică, vicepreședinte al guvernului, către Tamara Dobrin, vicepreședinte al Consiliului Culturii și Educației Socialiste (18 noiembrie 1977) sau „tovarășului Nicu Dobrescu”, la aceeași dată.

Prin memoriile respective autorul lor afirma că „atât din punct de vedere legal, cât și din punct de vedere practic, nu ar fi oportună schimbarea destinației al acestei clădiri, ce ar produce nemulțumiri în rândul populației”. Deși se pare că legația Indiei se arăta interesată de clădirea muzeului, el a fost închis, la 20 noiembrie 1978, „prin

hotărârea Comitetului de Cultură și Educație al Municipiului București, precum și al Consiliului Culturii și a Educației Socialiste, fără a se preciza până la ce dată.” Aceste date le aflăm dintr-o scrisoare a inginerului Dumitru Minovici către Secretariatul de redacție al ziarului Scânteia, deoarece acest ziar publicase un articol „renumele muzeului ar putea fi și mai mare” (Scânteia, 11489, 22 iunie 1978) Acțiunea ziarului se înscria, desigur, în politica de susținere a desființării muzeului. Nu a fost desființat, dar a fost închis, în ciuda memoriilor repetate către Tamara Dobrin pentru a se reveni asupra acestui act. A fost redeschis abia în 1985.

În 1983, Dumitru Minovici trece în neființă, lăsând soției sale, Ligia Minovici, calitatea juridică a celor două acte de donație pe care le patronase din 1945. Muzeul a fost închis în septembrie 1990, ultima semnătură a vizitatorilor fiind pe data de 16. 09. 1990, când se consemna „absolut necesară prezența unui muzeograf”.

În 1982, muzeul este transferat spre administrare Muzeului Național de Artă al R.S.R. și, implicit, al Ministerului Culturii, Primăria Bucureștilor nemaifiind proprietara imobilului. După decesul lui Dumitru Minovici, muzeul a fost lipsit de serviciul personalului de specialitate. Drept pentru care a fost probabil închis. La scurt timp, el a fost transferat spre administrare Muzeului Satului, prin ordinul nr.11 din 21 februarie 1991. Cererea de transfer a făcut-o Muzeul Satului. Din cele peste 5000 de bunuri prezente la 1937, rămăseseră 4219 „bunuri muzeale”, în valoare de 237.995,49 lei și un număr de 413 „obiecte de inventar”, în valoare de 41.155, 03 lei. Ordinul este semnat de ministrul pe atunci, Andrei Pleșu.

În august 1991, se reface gardul dinspre „terenul de cultură al A.D.P. sector 1”, moment în care terenul vilei

Minovici se „extinde” cu o fâșie de teren lată de 4 metri și lungă de 72 metri. Dar acest teren aparținuse de fapt vilei Minovici până la 1955, când a fost „transferat” Casei Scânteii. Pe lângă acesta, a fost înlocuită poarta și gardul de lemn degradate și o poartă maramureșeană din stejar. Încă din 1993, prin cereri către Ministerul Culturii, Muzeul Satului arăta situația precară a clădirii, care necesita un proiect de consolidare și restaurare.

Muzeul a rămas închis. La 2 decembrie 1997, guvernul României hotărăște „transmiterea ansamblului imobiliar 'Vila Minovici', proprietate publică a statului, și a colecției de artă populară 'Dr. Nicolae Minovici' în proprietatea publică a Consiliului General al Municipiului București și în administrarea Muzeului de Istorie și Artă al Municipiului București” - astăzi Muzeul Municipiului București. Transferul s-a încheiat practic la 20 mai 1998. De atunci s-a derulat o inițiativă referitoare la consolidarea și restaurarea clădirii. Expertiza a fost realizată între 1998-2000 și predată Consiliului pentru Cultură al Municipiului București. De asemenea, a fost ridicat gard de beton la latura de Vest și a fost refăcut din temelii corpul anexă C.

Cercetările pe teren ale doctorului Nicolae Minovici datează din 1904, mai întâi în regiunea Vâlcea, unde relații de familie îi permiteau să se deplaseze mai ușor. Mai multe călătorii au fost necesare, pentru a se informa și apoi spre a achiziționa țesături și ceramică, mergând din Vâlcea spre vest, trecând prin Hurez până spre Târgu-Jiu. A urmat apoi regiunea Muscel, iar în timpul primului război mondial, și ulterior, a vizitat adesea regiunea Neamțu-Văratec-Secu, unde calitatea sa de director al centrului de reeducare a invalizilor de război îl obliga să se deplaseze.

Ulterior, fiind numit profesor și la Universitatea din Cluj, a continuat să studieze și să colecționeze diverse

obiecte din acea regiune. La colecția profesorului Minovici se mai adaugă și obiectele colecționate de inginer Dumitru Minovici. Acesta a fost interesat, în primul rând, de ceramica din Ardeal, colecționând treptat atât produsele olarilor din sudul Ardealului, de la Brașov la Sibiu, cât și din regiunea Clujului. Concomitent a colecționat și icoane pe sticlă, multe din ele achiziționate direct de la meșterul respectiv, precum și obiecte din lemn: furci de tors, căușe din regiunea Branului și Sarmizegetuza. Din Banat a achiziționat țesături, ceapse, oprege, etc.

Casa și colecția de obiecte de artă populară au fost puse, încă din 1914, la dispoziția publicului. Clădirea în care se găsește expusă colecția a fost construită în 1905 de către arhitectul Cristofi Cerchez, după indicațiile profesorului Minovici. Ea este o stili-

zare a vechilor cule, având la parter geamuri și uși mici, și o scară interioară care duce la etaj printr-un foisor.

Principalul element decorativ îl constituie foisorul. Cinci coloane de piatră, purtând bogate capitele, susțin tot atâtea arce trilobate. Între pedestalele coloanelor, balustre ajurate completează nota și noblețea stilului brâncovenesc.

Un turn important în patru muchii, de amintire medievală, sprijinit de un contrafort puternic, se termină cu o căciulă susținută de opt coloane simple. Plafonul turnului este pictat în frescă cu arabescuri, iar de jur împrejur 40 de clopoței de cristal emit sunete de la orice adiere a vântului.

Încă din anii 1930, imobilul a fost declarat monument de arhitectură, iar macheta acestuia a figurat în deceniile cinci și șase al secolului nostru, la toate expozițiile din străinătate, ca exemplu de arhitectură românească.

Colecția muzeului fiind făcută de colecționari, fără un plan dinainte stabilit, nu toate regiunile sunt reprezentate egal. Cele mai numeroase obiecte sunt costumele de port din regiunile Suceava, Ilfov - Vlașca, Argeș; țesături din Oltenia, ceramică și icoane pe sticlă din Ardeal. Textilele mai sunt reprezentate și de alte obiecte și accesorii, precum peștemanuri, catrințe, cămăși și ștergare de cap, poturi-nădragi, ilice, cămăși cu mâneci de borangic înfrumusețate cu dantelă, brie, scoarțe, cergi, fote, etc.

În ceea ce privește ceramica, cea ardelenească este deosebit de bine reprezentată. Sunt prezente străchini de Făgăreș care, pe un fond alb, au în mijloc motiv floral, iar ca bordură, în albastru și verde, crenguțe de brad stilizate; cele din regiunea Sibiului, au borduri cu verde, albastru și brun, iar la mijloc, flori sau păsări stilizate; ceramica de Brașov, albă, pictată sau desenată cu cornul cu albastru, precum ceramică săsească, albastru de cobalt,

Imagine din
capelă (1937).
Arhiva Muzeului
Dr. Nicolae
Minovici.

având desenul zgâriat, reprezentând păsări, ciorchini de struguri, ș.a.

Această ceramică este cea mai veche pe care muzeul o posedă și poartă pe ea anul, cea mai veche fiind din 1789, fiind semnată cu inițialele celui care a făcut-o.

Pe blidare se poate vedea o frumoasă serie de străchini de Hurez, de la începutul secolului XIX. Olăria moldovenească este, de asemenea, reprezentată, precum și ceramica de Biniș-Banat, prin mai multe oale și ulcioare, care fac parte din categoria unei ceramici străvechi. Formele sunt simple și elegante, iar culoarea este a humei naturale, cu ornamente negre sau brune.

Alături, pe un fond negru sau brun închis, cu picturi gălbui și verzi, se află olărie maghiară specifică. Cănille sunt, în general, de proveniență ardelenască și sunt împodobite cu flori și motive specifice regiunii de origine.

Muzeul deține și o capelă construită în bolți cu chenare, așa cum se întâlneau și în vechile așezări feudale. Colecția de icoane de aici este deosebit de interesantă, prin faptul că arată începuturile picturii noastre, întrucât meșterii care le-au pictat sunt români și premergători ai picturii noastre laice. Parte din aceste icoane sunt executate printr-o tehnică cunoscută sub numele de tempora, în parte fiind pictate direct pe sticlă. Multe din ele poartă semnătura meșterului, de exemplu: Ion ot Ocna, precum și data când au fost lucrate: secolul al XVII-lea și al XVIII-lea.

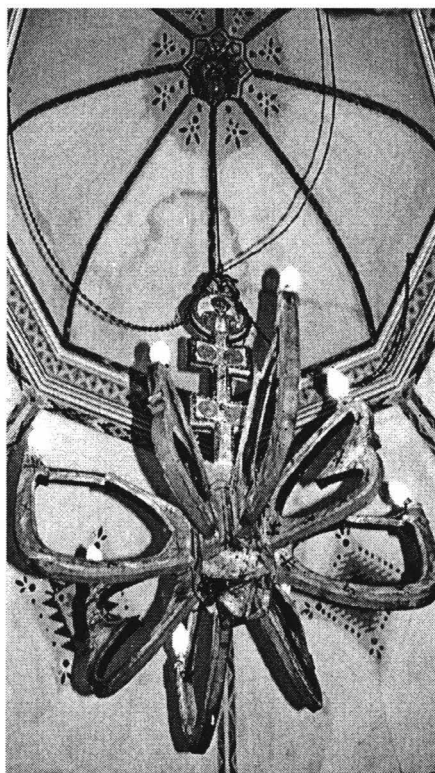
Ușile acestei încăperi, sculptate din lemn, cu vrejuri și corzi de viță, în parte aurite și pictate, datează din secolul al XVIII-lea și au aparținut unei biserici din Banat, din preajma Orșova.

Cele peste 400 de ouă încondeiate, adunate din întreaga țară, poartă specificul regiunii de origine, atât în ceea ce privește culoarea, cât și desenul, precum: talpa găștii, cuișoare, traista ciobanului, crenguțe de brad, steluța, etc.¹⁰

Porți împărătești aduse de la o biserică ortodoxă de lângă Orșova (sec. 18). Imagine din muzeu.

¹⁰ Patrimoniul muzeului cuprinde următoarele categorii de obiecte: ceramică: 1630 obiecte (cancee, căni, oale, cești, sfecșnice, ulcioare, solnițe, cahle, jucării, ploști, străchini, farfurii, diverse alte vase); obiecte din lemn: 436 obiecte (linguri, căuce, furculițe, polonice, donițe, crucifixe, pristolnice); la acestea se adaugă 132 instrumente din lemn (fluier, cavale, mandoline, naiuri); obiecte din metal: 115 obiecte (paftale, tripticuri, cădelnițe, crucifixe, vase uzuale); textile: 382 piese (covoare, carpete, ștergare, fețe de masă, șervețele, cerși) Costume....., (cărnași, pantaloni, cojoace, pieptare, brăuri, șorturi, accesorii vestimentare diverse, fote, etc); icoane 141 piese, (lemn, sticlă, pânză și tablă); tablouri: 133 piese, (ulei și acuarelă), pe pânză și carton; fotografii: 80 piese; ouă încondeiate: 242 piese; mobilier: 57 piese (lăzi zestre, bancă pictată, divane cu sertare, blidare, scrin, tetrapod, scaune cu spătar de tip popular, mășue, hărdău, etc); un mare număr de diverse piese (192 bucăți) precum: salbe cu cercei, mărgel, ace de cravată, ceasuri de buzunar, pistoale amăruști, salbe de bani, opinci, lățitori, pomelnice, diverse cărți); restul obiectelor de patrimoniu sunt costume populare și accesorii vestimentare. Multe dintre expozate aparțin unor centre meșteșugărești care au dispărut de mult, iar altele, au simboluri care nu au supraviețuit în actualele meșteșuguri.

Candelabru central al Capelei (sec. 18). Imagine din muzeu.

THE "N. MINOVICI" FOLK ART MUSEUM

Professor Dr. Nicolae Minovici (1868-1941) was a democratic scientist and a man who admired our folk traditions. In 1905 he built "Minovici villa" in which he arranged his fine folk art collection. He wanted to demonstrate to the townspeople the beauty and originality of Romanian folk art and show his attachment to the peasants at a time when peasant risings were cruelly repressed and public taste was completely deformed by cosmopolitanism.

A busy doctor and an outstanding social worker - he founded the Ambulance Service, the First-Aid Hospital, a school for re-educating beggars, a home for the aged and gave lectures and wrote articles against the social scourges of his time. Professor Nicolae Minovici was a persevering and untiring collector of folk art. He

lovingly arranged in his home this collection, including thousands of items from all parts of the country, which he donated to the state during his lifetime (in 1936), turning it into a museum in order to demonstrate the artistic skill of the Romanian peasants and thus educate the masses. The house, with its harmonious architecture, is a stylised version of the old cula (fortified house) of the mountain regions. On the first floor is a loggia built in the Brâncovenesc style, with five carved stone pillars and a square mediaeval tower supported by a buttress from the top of which a row of small crystal bells tinkle when there is a breeze. The exhibits, including fabrics, embroideries, national costumes, pottery, carved wood and old paintings are presented either as a part of interior or displayed singly.